
Mese és közösség

V.

MULITER MARIANN – PETE NIKOLETTA

Közösségi mese

– Közösségfejlesztési innovációs mintaprogram

*Nem erdő az erdő, hogyha nincsen fája, szomorú, ha nincsen dalos madárkája.
Mi a kert fa nélkül? S ha nincs madár benne? Nálok nélkül ez a világ de szomorú lenne!*

Benedek Elek – Emlékkönyvecskébe

Nem település a település, hogyha nincsen közössége, Szomorú, ha nincsen mesécskéje...

Újabb mintaprogram elindításával törekszünk a települések közösségeinek aktivizálására, erősítésére és a helyi identitás fejlesztésére, amelynek középpontjában a mese, mint közösségformáló eszköz áll. 2024 őszén indult útjára a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola közösségi olvasásnépszerűsítő programja Magyarország Kormányának támogatásával. A program célja, hogy a települési lakosokat és közösségeket, az értéktár bizottságok bevonásával közösségi aktivitásra hívja azáltal, hogy megírják saját falujuk, városuk, városrészüik közösségi meséjét.

„MESE” A MINTAPROGRAMRÓL

A program célja, a közösségi aktivitások frissítése vagy elindítása a településeken, a közösségi mozgalom létrehozása egy helyi történet, legenda kapcsán, a közösséghez tartozás elősegítése, a helyi identitás erősítése. Fontos szempont a települési, térségi, tájegységi

kulturális örökség egyes elemeinek feldolgozása, átörökítése új irodalmi alkotásban és nem utolsósorban fejleszteni a közösségi együttműködést.

A Közösségi mese mintaprogram elsősorban a település lakosságának szól, de nem csak a mesealkotó közösséget fogja össze. Az elkészült mese a település lakosai számára is identitásformáló erővel hathat. Természetesen rajtuk kívül minden fizikálisan vagy virtuálisan a településre látogatóknak, és mesekedvelőnek készül.

A közösségi tevékenység során alkalom nyílik arra, hogy a generációk találkozzanak, a meseírás erősíti a közösségi összetartozást, hiszen a mese olyan egyéni és közösségi identitásformáló funkcióval is bír, ami a szóbeliségből fakadóan az emberek között közvetlen kapcsolatot képes teremteni. A lényeg magának a mese megírásának a folyamata, amelyben a közösség megszületik vagy fejlődik. Több generáció dolgozik együtt például a Vas vármegyei

TÖRTÉNELEM ÉS LEGENDA

A Községi mese program révén a közösség tagjai megismerkedtek azokkal a mesékkel, mondákkal, történetekkel, kulturális örökséggel, amelyek a saját tájegységükre jellemzők. A már elkészült mesék segítségével a település további lakói, illetve a szomszédos települések is megismerkedhetnek helytörténeti elemekkel. Kulcsfontosságú a meseírási folyamatban a településtörténet, helyi legendák, faluhistóriák, történetek rövid, gondolatébresztő bemutatása, levéltáros, helytörténész segítségével, aki felvázolta a település történetét, kiemelve a jeles történelmi eseményekhez (pl. Tatárjárás, 1848-49-es szabadságharc és forradalom) kötődő helyi történéseket, felvillantva a település jeles szülöttjeit, esetleg a településen ismert mondákat, balladákat is. A közösségek ehhez meghívtak többek között könyvtarost, levéltarost, muzeológust, helytörténészt, történelemtanárt, a település idős értelmiségi lakóját. A meghívott előadással, valamint a közösség tagjainak közös gondolkodásával tovább bővül a gyűjtés és/vagy gazdagodik egy-egy történet, mese tartalma, részletei. Ezáltal beindult az ötletelés, a helyi történetek gyűjtési folyamata.

Ezt követően a közösség együtt kiválasztott egy mindenki számára szimpatikus témát/történetet/mesét, amelyet részleteiben elkezdtek kidolgozni. A kidolgozást segítette a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola szakemberei által kidolgozott módszertani útmutató. A módszertani útmutató alapján többek között megismerkedhettek a közösség tagjai a mesék főbb típusaival, a főbb karakteralkotási technikákkal (főszereplő: szimpatikus, hősi, okos stb.; mellékszereplők: főszereplőt akadályozzák, támogatják stb.), valamint helyszínleírási technikákkal (pl. részletes jellemzés, hangulatok, érzelmek keltése), a cselekmény ideális felépítésével (bevezetés: hely, szereplők bemutatása; bonyodalom: konfliktus kialakul; tetőpont: a mese csúcspontja, az izgalom fokozódik; megoldás: a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig...; befejezés: lezárás, tanulság). Ajánlást kaptak a közösségek a mese nyelvezetére és stílusára vonatkozóan is, mint például, hogy a mese nyelvezet legyen egyszerű és érthető, alkalmazzanak élénk és színes leírásokat, és a mesében lehetőség szerint legyenek dialógusok is. A csoporttagok összedolgoztak, egymás között felosztották a feladatokat, szőtték a mesét és épült a közösség.

GYERMEKRAJZOKTÓL A GRAFIKÁKIG

Az elkészült településmeséhez illusztrációt is mellékelni kellett, amelyhez kapcsolódóan a módszertani útmutatóban szintén kaptak segítséget a közösségek. Az illusztráció elkészítésére ajánlasként fogalmazódtak meg a következő lehetőségek:

- a településmese köré szerveződött közösség készítse el;
- pályázati felhívást ír ki a közösség óvodások vagy általános vagy középiskolások körében, és a beérkező művek alapján választják ki a legmegfelelőbb illusztrációt;
- a településen élő amatőr tehetséget kérnek fel és az illusztráció általa készül el;
- a települési óvópedagógust, tanítót, rajztanárt, grafikus stb. kérnek fel az illusztráció elkészítésére;
- egy közösségi alkalomhoz, települési eseményhez kapcsolódóan vagy óvodai/iskolai esemény keretében bemutatja a közösség a mesét, majd utána rajzokat kér a hallgatóságtól, és a legjobban sikerült rajzok lesznek a mese illusztrációi.

Az illusztrációnak nem voltak kötött feltételei, bármely technikával készülhetett, amely lehetett színes rajz, fotó, festmény, vagy akár interaktivitásra készíthető színező, keresztrejtvény vagy a meséhez kapcsolódó egyéb grafikus feladat. A Baranya vármegyei Bogád településen pályázatot írtak ki, amelyet a lakosság körében hirdettek meg, a felhívásra közel 50 pályamű érkezett, így a falu lakosságát is meg tudták szólítani és mozgatni ezzel a helyi akcióval.

A Községi mese programot 2024 őszén indította el országwide a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola, amely programban 2025. február végéig készültek el az illusztrált községi mesék. A közösségek által írt meséket szakmai zsűri is véleményezi kiemelve a legjobb meséket. Emellett a közösségek meséi online közönségsvavazáson is részt vesznek. Az online szavazáson legtöbb szavazatot elért mesék mellett, a felkért szakmai zsűri által legjobbnak ítélt mesék is bekerülnek egy nyomtatott formában is megjelenő mesegyűjteménybe. A meséket ország-világ olvashatja és szavazatával támogathatja a kondorosi Fehérliliom Népfőiskola honlapján. Az online közönségsvavazás 2025. március 24-től indul és egy hónapon át zajlik.

A Községfejlesztési innovációs mintaprogram szakmai zárása 2025. május 25-én, stílusosan Gyermeknap lesz, Kondoroson, a Fehérliliom Népfőiskolán. Az egynapos rendezvény keretében tervezzük a községi mesékből összeállított nyomtatott formában is megjelenő

közösségi mesekönyv bemutatását, és ezzel a legtöbb kedvelést elért meséket író közösségek bejelentését. Mindemellett előszavas mesemondás, bábjáték, kézműves tevékenység és gyógynövény ismereti programok is várják majd a családokat Kondoroson. A programot színesíti a Nemzeti Művelődési Intézet 2024-ben újtárra indított Ország Pogácsája verseny eredményhirdetése is. A Közösségi mese program zárásának központi helyszíne Kondoros, azonban országszerte lesznek a gyermeknap-hoz köthető rendezvények keretében felolvasások, ahol az adott vármegyék közösségi meséit is bemutatják.

A „MESE” TANULSÁGA ÉS FOLYTATÁSA

A Közösségi mese program tapasztalata, hogy a települések nagy örömmel fogadták az új mintaprogramot, szívesen vettek részt a folyamatban és számos település tovább gondolva a mesét további fejlesztési folyamatokat tervezett vagy tervez megvalósítani a mese és a közösség további életetésére. Selye településen több mese is készült, ahol a projekt további hozadéka, hogy az egyik mese bekerül az óvodai és iskola nevelési-oktatási programba. A Sellyén található Kiss Géza Ormánsági Múzeum és Skanzen szóróanyagként nyomtatott formában, több nyelven (magyar, horvát, angol, német) elérhetővé teszi a múzeumban a Városi mese – Tulipános láda című történetet. Továbbá tervezik, Gróf Draskovich Iván szarvasnemesítő tevékenysége előtt tisztelegve, hogy egy csodaszarvas mese is készül, és erre a történetre alapuló köztéri szobrot is elhelyeznek a településen.

Néhány településen a kulturális gazdaságfejlesztésben is megjelenhet majd a mese. Például a Fejér vármegyei Etyeken a helyi termelők termékeit is megjelenítik a mesébe, a jövőben pedig a mesék akár a termékmarketingben is szerepet kaphatnak. Számos településen a turizmushoz kötik a mesék és a meseközösség továbbélését, így például Tolna vármegyében Sárszentlőrinc településen. Sárszentlőrincen igazi lokálpatrióta tagokból álló meseközösség alakult, akik a 2024. december 6-án megnyitott, és magyar népmeséken alapuló mesesétanyukat szeretnék tovább fejleszteni a települési meséikkel. A váráról országszerte jól ismert Sirok településen lelkes fiatalokból álló mese közösség dolgozott, anelynek a polgármester, alpolgármester és a turisztikai információs pont munkatársa is tagja volt. Sirokon a vár miatt több legenda is él, így a mese írás alkalmain sok téma felmerült, rengeteg ötlete volt a résztvevőknek, a képzeletük szárnyalt, nem csak a mesét illetően, hanem a mesére építve a települési imázs kialakítására is születtek ötletek (meseút kidolgozása, településséták a helyieknek és a turistáknak, helyi mesegyűjtemény, helyi kézműves termék, ajándéktárgyak stb.). Az elkészült mesét nem csupán a turizmusban kívánják hasznosítani, hanem a települési lakosok kötődését is szeretnék vele erősíteni.

„Így volt, mese volt, minden szava igaz volt”. Így volt? Mese volt? Ahogyan mondani szokás: aki nem hiszi, járjon utána! A Kedves Olvasó például azzal, hogy felkeresi a Fehérliliom Népfőiskola weboldalát és ott megismerkedik a 19 vármegyénk 75 meséjével, és szavaz a kedvencére. Emellett keresse mindenki a saját vármegyéje meséjét a gyermeknap környéki rendezvényeken, szerte az országban!

MULITER MARIANN

Gyermekkorát egy Tisza melletti kis halászfaluban töltötte, itt csöppent elsőként a közösségi művelődésbe. A helyi civil szervezet tevékenységében végzett önkéntes munka keretében a településrész aktív lakosaival közösen tervezve, összefogva, közös munkával hozták létre a települési értéktárat és életre hívtak egy helyi kulturális eseményt. A helyiekkel megtöltötték a közösségi házat, szervezték a kulturális életet, amatőr művészeti csoportokat hoztak létre. Andragógusként diplomázott művelődésszervező és felnőttképzés szervező szakirányon az Eszterházy Károly Főiskolán, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Szakmai munkáját az Egri Kulturális és Művészeti Központban kezdte, majd pályázati úton és felnőttképzés szervezőként is tevékenykedett. Kisebbit kitérő után visszatért a közművelődésbe, 2017-től a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársaként főbb feladatai: Kulturális Közfoglalkoztatási Program koordinálása Heves vármegyében, Pajtászínházi program Heves vármegyei koordinálása, felnőttképzési programok tervezése, koordinálása, EFOP projektek szakmai koordinációja. Jelenleg a Közösségi mese program szakmai koordinátora.

PETE NIKOLETTA

Egyetemi tanulmányait az akkori Eszterházy Károly Főiskolán végezte Egerben, andragógia BA szakon. Mesterdiplomáját 2014-ben szerzi Emberi Erőforrás Tanácsadó MA szakon a Debreceni Egyetemen. A tanulmányaival párhuzamosan főállású munkatársa oktatási és kulturális célú civil szervezeteknek. 2020 óta a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program Tiszántúli Régiós képzési vezetője. 2021 júniusától a Nemzeti Művelődési Intézet Felnőttképzési Központjának vezetője. Szakmai tudását az egész életén át tartó tanulás jegyében számos szakmai továbbképzésen, egyetemi szakirányú továbbképzésben, hazai és nemzetközi tudományok konferenciákon, határon túli szakmai tanulmányi utak keretében fejlesztette és fejleszti jelenleg is. A Közösségi mese programban országos szakmai koordinátorként tevékenykedik.

Volt egy öreg király a tündér világba'...¹

– Gondolatok, meglátások az új erőre kapó meseírás és mesemondás kapcsán

A mai világ bizony hadilábon áll a valódi mesével. Alig képes megérteni, miért és hogyan maradhettek fenn ezek a történetek évszázadokon, sőt évezredekben keresztül s miért vonzódik hozzájuk ma is – valamiféle ösztönös, tiszta lelkesedéssel saját gyermeke. Engem már egészen ifjan, a tanítóképzőben fölháborított a mese ott tanított meghatározása, miszerint az nem más, mint kitalált, lehetetlen történet. Emlékszem, hogyan kardoskodtam amellett, hogy nem ki, hanem megtalálásról van szó. A teremtés rendjének fölismeréséről. S éppen ezért nem is lehetetlen, hanem szakrális! Olyan, ahol a hős komoly áldozatot vállalva járja a maga útját, hogy emberléptékűvé, jobbá, működővé, és ha már mindez megvan, hát széppé is rendezze mindazt, ami e nélkül működésképtelen, rossz és rút volna.

TALÁN MÉGSEM KORSZERŰTLEN ÜZENET...

Előjáróban tisztáznunk kell, hogy amikor jelen írásunkban meséről beszélünk, alapvetően a népmesére gondolunk. Természetesen értékesnek és fontosnak tartjuk a műmesét is, de az lényegi szinten más műfaj, az az irodalom része. A mese, vagy ahogyan a moldvai csángók és a keleti székelyek használják a fogalmat, a „beszéd” a hagyományos értelemben vett, ösfoglalkozást űző közösségek, erdei emberek, földművesek, halászok, pákászok és pásztorok társadalmának szóbeli, kötetlen szövegű, csupán változataiban élő elbeszélő megnyilvánulása. Ennek belső rendje egyrészt alapvetően szituatív, utal a mesélés helyzetének körülményeire, másrészt pedig erősen kötött, benne a közösség világképe és hitvilága szerint jelennek meg az egyes mesei motívumok, szereplők, csodás események és helyszínek s ugyan így a mesei következtetések, tanulságok is.

Valaki megkérdezte tőlem, hogy mit akarok én ezekkel a korszerűtlen, avított mesékkal. Rögtön tanácsot is csatolt a véleményéhez, lépjek túl rajtuk, válasszak inkább végre valami korszerű, modern témát. Nem sokkal beszélgetésünk után – lehet, hogy a Gondviselés válaszáként – szemem elé került egy csodás csabai pipatórium. Lehetne akár egyik kulcsmesénk, kulcsképe is. Láttán végig gondoltam, valóban korszerűtlen-e meséink üzenete?

1) Közvetlen környezeted önzése, kapzsisága és árulása a mélyben hagy, ahol szinte szükségszerűen el kell pusztulnod. Te azonban észreveszed a másokra, a védtelenekre leselkedő veszélyt és megmented őket.

2) Áldozatod nyomán pártfogásába vesz egy egyébként rád nézve veszélyes erő. Segítségével tudsz visszatérni az emberi világba.

3) No, azért nem ilyen egyszerű a dolog – önátadó áldozat nélkül útközben visszahullanál.

4) Sikerül visszajutnod – hétszerte szebb, erősebb lettél –, de meg sem fordul a fejedben a bosszú. Helyette arra törekszel, hogy minden és mindenki a maga helyére kerüljön, s azután megpróbálsz a világot jobbra szeretni... Vajon valóban korszerűtlen ez az üzenet?

ARANY ILONA VARÁZSPORA...

Arany Ilona – a maga arany szelencéjéből álomport hintett a tenyerébe azután reá fújt. Csak szállt, szállt az álompor – mindenüvé a világban, vitte, röpítette Arany Ilona friss, fűszeres lehelete s nyomában mindenütt, mindenki – szinte azonnal mély, édes álomba merült. Elcsitulnak a zajok, a harcok s nagy csöndesség támadt.

Aki tudta az álompor törvényét, utolsó eszméletével erősen gondolt valami olyasmire, amit meg szeretne érteni. A törvény ugyanis az, hogy aki így tesz, álmában megérti azt, amire ilyenkor erősen gondol. Alig volt időm, hiszen gyorsan jött az álom. A lenyugvó nap és a hirtelen leereszkedő álom fényében, az utolsó kép, amit láttam, ami eljutott a tudatomig – ez a csodás, hímzett, pontosabban írott párna képe volt. Mivel egészen közel volt hozzám, rátettem a jobb kezemet. Ujjaimmal éreztem a hímzés textúráját, s ujjbegyemmel próbáltam követni annak vonalait.

De ezek a vonalak, már nem a szoba szűk térébe, hanem valami sokkal tágasabb világba vezettek. Folyókkal, tavacskákkal tagolt, harsányzöld dombok fölé, ahol itt-ott kisebb, nagyobb falvak húzódtak meg. Olyan volt az egész, mintha csak egy tenger hullámai merevedtek volna dombokká – s erre a holt tengerre ültek volna rá a falvak. A házak, mint egy-egy csónak, kisebb hajók a szelíd hullámokon. Közöttük, néhol, mintha csak a kapitány fregattja volna, ott egy templom – az egyiknek tornya van, a másikkak kupolája...

¹ A mesei hol és mikor kérdésében Arany Jánostól kapunk eligazítást az 1847-ben született Rózsa és Ibolya című verses népmese első verzzakában, amikor így ír: „Egyszer hol volt, hol nem - régecskén lehetett, / S az óperenciás tengeren túl esett, - / Volt egy öreg király a tündér világba', / S egy vén felesége, a vasorrú bába.”

Lassan közelítve a földhöz, falvak neveit hallottam szép sorban: azt, hogy hogy Kapusról fölme gyünk Szucságra, hogy ott szusszanva és fohász kodva egyet a románok fatemplománál, leeresz kedjünk MÉRÁBA. Aztán tovább Vistába, onnét pedig – itt-ott erdős, másutt kopár dombok között elérjük TÜRÉT! Azután picit rekedtes, mégis tiszta hangon, valami énekszót hallottam, éneket az idő mélyé ről – talán saját ifjúságom idejéből: „Édesanyám, ha bejön Kolozsvárra / Tekintsen a kaszárnya ablakára / Ott lát en gem komisz baka ruhába / Göndör hajam rövidre van le vágva. // Édesanyám, mi van a köté nyébe? / Három alma, adjon egyet belőle: / Egyet nekem másikat a babámnak, / A legszebbik maradjon meg magának...”

Ujjaim lassan fokozódó érzékenysé gével ismét érezni kezdtem a hímzés öltéseit – s a szemeim is kinyíltak. Az ébredő ember álom utáni első gondolata az értelemé: de hiszen ez egy kalotaszegi varrottas én pedig épp arra jár tam álomban ahol ezt a csodát a drága Ilka néni varr ta. De mindez csupán villanásnyira jutott eszembe, mert a friss álom hatása gyorsan elnyomta az agy emlékeket elősodró törekvését. Fölkattintottam a lámpát és immár az eszemmel is figyelni kezdtem az írásos mintáit – szinte pontról pontra – ez a mulandó emberi élet van beleírva, a vágyakozás, szeretet és szerelem, meg a jó és a ti los határmesgyéjén mozgó törékeny emberi létezésünk (teremtés rendjére összeállt) valósága. És a remény is, hogy bármit is mondjon is ez a sarkai ből kifordult a világ, mégis van Rend és van Isten is – s Ő a maga jóságából felhozza azt a napot, ami föl tudja szárítani a füvekről a harmatot, szívünkről a bánatot...

ÉLÜNK, VAGY VISSZAÉLÜNK VELE...

Egy mese részlete mocorog a fejemben, amit már jó ré gen, Moldvában hallottam egy igen bölcs pusztinai asz szonytól. A történet szerint a szegény ember legkisebb fia, aki elindul szerencsét próbálni, útja közben megpihen egy hatalmas útszé li fa árnyékában. Nem is sejtji, hogy ez a fa éppen a világ köldökén nőtt, s nem más, mint az eget, a földet, meg az alsó világot összekötő világfa, ami teljesíti az ember szív béli kívánságait. Egy pohár, pince hideg borral indul az óhajok sora. Aztán emelkedik a tét, az ember szükségletei, majd vágyai, végül már az önzése mentén.

Ott van már a palota, a szolgák hada, arany, hatalom, szép és kedves feleség, akihez mesebeli legényünknek ez volt az első szava: „Mindez lehetetlen, ilyen nincs!” Szív béli volt a kimondott kétely, tehát a következő pillanatban már valóban nem is volt semmi – éppen úgy, ahogy a világ fá jának törvénye diktálja azt. A régi mese folytatódott még. De most elég belőle ennyi, amit legjobb az embernek így, saját szavaival felidézni. Magamra, magunkra ismerhe tünk ebben a rövid részletben. Talán magára ismerhet ez az egész túlpörgetett világ is, amit mintha egyszerre rán-

gatnának az önzés és a hitetlenség démonai. A mesék lefontosabb tanúsága az, hogy a teremtett világ rendje mindent megad nekünk, a mi felelősségünk leginkább csak annyi, hogy élünk, vagy visszaélünk vele...

ÖSSZEGZÉS (FÉLE)

Az emberben élő ösztönös megmaradási vágy arra kész tette a régi közösség emberét, hogy az idő végtelenségét, az örök megújulás természet fölötti valóságát minden ré szében át– és megé lő természet történéseit modellezze (szinte egész) életével. E kész tetés az anyagi világon túli létezőkre terelte a figyelmet, kialakítva azt a gondol kodásmódot és képzetrendszert, amely a mai, modern emberből teljesen hiányzik. E gondolkodási mód alapja a hasonlóságok keresése és a lényegi kérdések képle tes megfogalmazása volt. A gondolat tehát a valóságon túli valóságban kereste a megújulás lehetőségét és a létezés által fölvetődött megválaszolhatatlan kérdésekre a választ. Ez a fajta szellemi törekvés teremtette meg a mesét és a mítoszt. A mesével foglalkozó kutatóink rá mutattak, hogy évezredek emberi, közösségi tapasztalata szunnyad a népmesében. „Helyet, nevet, kort immár el felejte, – s ezek helyett így szól a magyar mesélő, hogy Operenszián is túl beszél ő, – írja Balkányi Szabó Lajos A fehér kígyó című, 1860-ban megjelent könyvében, hogy azután így folytassa: eltörülték a mi ősbetűinket, el is fe lejték őstörténetünket, s az új írás, ím, mindent elfelejte, de népünk őrzé, s ajkrul, ajkra adta.”

Embert és közösséget kitűnően jellemezhetünk az általa használt tárgyakkal. A modern kor világképét, gondolat világát szemléletesen képviseljük az egyszer használa tos eszközök. A szárazelem, az autó, az evőeszközök és a csomagolóanyagok. Lassan-lassan ilyenné válnak az emberi kapcsolatok is. Hiányzik a megújulás lehetősége, eltűnt az élet ciklikussága: az állandó változásban rej lő megtartó monotonia... Mert szinte mindenki tudja, ahol magyarok élnek, a Szeret vizétől a Lajtáig, vagy, ahogy Petőfi írja, „a Kárpátoktól le az Al-Dunáig”, hogy meséink, mondáink jóságos öreg királya, Csabája, Szent Lászlója, vagy éppen igazságos Mátyása nem halt meg és nem is hal meg soha. Hűséges vitézeivel a Zobor hegy, a Pilis, a Karancs, vagy talán éppen a szépséges Hargita barlang jában szendereg s várja, hogy újra szükség legyen rá. S lesz is szükség, mert eleven hit a magyarok között, hogy mikor annak ideje érkezik, bizony újra fölkel az igazság csillaga! S hogy ez bizony szórul-szóra így van, azt ma gam is tanúsítom, mert személyesen ott voltam, ahol volt egy ember, aki találkozott azzal, aki saját fülével hallotta mindezeket! Mondjuk ép-pen, hogy nekem adták a legki sebb disznó, legkisebb fülét s azután én azon elrágódtam egészen hajnalig! Ám, ha teszem azt, egyéb része is ju tott volna nekem, bizony még ez a beszédem is tovább tartott volna! De mivel nem jutott, most legyen elég ennyi, pontum!

MULITER MARIANN – PETE NIKOLETTA

Sikertörténet a közösség erejével

– Erdményesen zárult a Községi mesék mintaprogram

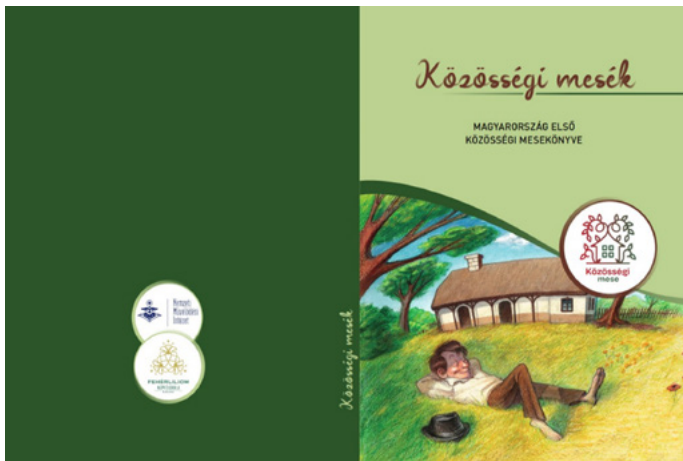

„Egyszer volt, hol nem volt egy kis falucska, ahol mindenki szerette egymást, és összetartottak. Egyik nap elhatározták, hogy csatlakoznak a „Közöségi mesék” mintaprogramhoz és megírják saját meséjüket. A résztvevők megosztották egymással ötleteiket, történeteiket. A gyerekek is szorgalmasan segítettek, és mindenki megtanulta, hogy a közös munka nemcsak szép eredményt hoz, hanem hidat épít a generációk között és összekovácsolja a közösséget. Az üres lapok gyorsan beteltek, és mindenki boldog volt, ahogy a közös munkának köszönhetően elkészült a saját közösségi meséjük. Az ott lakók rájöttek, hogy a legnagyobb kincs a közös alkotás, az összetartás és egymás segítése. És így éltek boldogan, egy szebb és összetartóbb közösségben, ahol mindenki értékes volt, és mindenkinek volt helye a közös történetben.”

(Közöségi mesék – Magyarország első közösségi mesekönyve: Előszó)

A mintaprojekt témájához illeszkedve stílusosan 2025. május 25-én, Gyermeknapon került bemutatásra a Községi mesék – Magyarország első közösségi mesekönyve Kondoroson a Fehérliliom Népfőiskolán. A közösségi mesekönyv 26 csodálatos települési mesét tartalmaz, amelynek meseíró közösségei elismerő oklevelet és az elkészült mesekönyvet vehették át ünnepélyes keretek között egy több hónapon át zajló közösségépítő folyamat eredményének elismeréséért. Az ünnepélyes projektzáró eseményt Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár asszony nyitotta meg, a mintaprojektet dr. Juhász Erika, a Nemzeti Művelődési Intézet szakmafejlesztési igazgatója, a program szakmai vezetője mutatta be.

Az elismerő okleveleket államtitkár asszony, valamint Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője és Vojtkó Ferenc, a Fehérliliom Népfőiskola ügyvezetője adták át. Nagy-nagy izgalommal, örömmel és büszkeséggel érkeztek az ország első közösségi mesekönyvébe került mesék meseíró közösségei az ország több pontjáról Kondorosra. Csillogó tekintetekkel, mosolygó szemekkel, meghitt arcokkal találkoztunk az ünnepélyes díjátadón, amikor a mesék és az illusztrációk alkotói meglátták, és kezükbe foghatták azt a mesekönyvet, amelyben az általuk írt mesék is olvashatóak. A közösségek nagy büszkeséggel olvasták fel a megírt történeteket, fűzték hozzá magyarázataikat az érdeklődő közönség számára.

A Közösségi mesék mesegyűjteményben Babócsa, Csesztve, Csipkerek, Csólyospálos, Etyek, Felsőszentiván, Fertőszéplak, Gádoros, Hajdúsámson, Jászdózsza, Kapospula, Karcsa, Kecskéd, Kétegyháza, Köveskál, Magyaregregy, Máriakálnok, Martfű, Nagybarca, Nyíribrony, Órhalom, Sirok, Szentgyörgyvölgy, Tura, Vámosgyörk, Zsombó települések meséi olvashatóak.

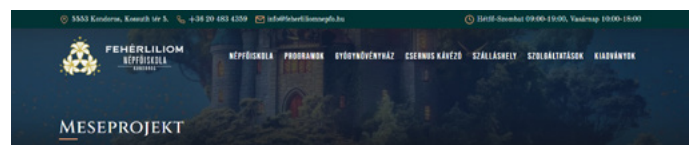
A Közösségi mesék – olvasásnépszerűsítő mintaprogram 2024. őszén indult útjára a Fehérliliom Népfőiskola és a Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában Magyarország Kormányának támogatásával.

„Közhírré tétetik, meseíró közösség kerestetik. Történt egy szép őszi reggelen, hogy futár hirdette ezt, oly lelkesen. Ezért hát összegyűlt egy maroknyi kis csapat, hogy elmeséljen mindent, mely régről fakadt. Szívből fonták a szavakat, melyben a Kedves ló története, így örökre megmarad.” – írja Vámosgyörk meseíró közössége a település közösségi oldalán.

A meseíró közösségek 2024. november és 2025. február között minimum 5 alkalommal, alkalmonként minimum 90 percben jöttek össze, hogy megismerjék a helyi meséket, legendákat, mondákat, balladákat, a településtörténetet, a település jeles szülöttjeit, ezáltal megírják saját településük meséjét. Módszertani útmutató készült a meséjük megalkotására vállalkozó települések, közösségek számára, amelynek felhasználásával minden településen a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai segítették a meseírási folyamatot.

A programban a 19 vármegyéből 75 település meseíró közössége vett részt, amelyből 26 település meséje került az ország első Közösségi mesekönyvébe, online közönségzavazás és egy háromfős zsűri értékelése nyomán. A 75 település meseíró közösségei által megalkotott mesék a Közösségi mesék első gyűjteménye című online mesekönyvben olvashatóak és letölthetőek a <https://www.feherliliomnepfo.hu/mese> oldalról.

„75 közösség 75 meséjével, legendájával, hitével, értékével, identitásával találkozni megrendítő, lélek- és életben tartó élmény.” – írta Láposi Terka a 75 mese elolvasását követően, aki a Közösségi mesék program egyik zsűritagja és a Vojtina Bábszínház művészeti vezetője.

A mesék alaptörténete a Petőfi Kulturális Program részeként a Magyar Nemzeti Levéltár által megvalósult helytörténeti klubok kutatómunkájára, illetve a helyi idők történeteiben megelevenedő legendákra épült. A mesegyűjteményben izgalmas, szórakoztató, olykor drámai történeteket olvashatunk, amelyek megjelenítenek egy-egy kiemelkedő alakot vagy történelmi személyt. Például Tura Pest vármegyei település Kicsi Sankó nagy álma című meséjében felelevenedik Sára Sándor a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, kétszeres Kossuth-díjas, Balázs Béla-díjas magyar operatőr, filmrendező, érdemes és kiváló művész gyermekkora, menetelése a filmművészet világába. Hajdúsámson Rákóczi és a sámsoni boszorkány című meséjében a sámsoni boszorkány megjött Rákóczi hadvezérére, fejedelmévé válását: „Belőled, gyermekem, nagy ember lesz. Az emberek tisztelni, becsülni fognak, te pedig harcolni fogsz értük, a szabadságukért. Úgy fognak emlegetni, Rákóczi fejedelem.”. A Bács-Kiskun vármegyei Gáboros meseíró közössége Miska három kívánsága című meséjében állít emléket településük szülőttje, Justh Zsigmond egyedülálló kezdeményezésének, a parasztság művelése céljából alapított parasztszínháznak.

A települési mesék felidéznek egy-egy fontosabb történelmi eseményt, ahogyan Köveskál meseíró közössége a török sereg legyőzését A köveskáli törökverők című meséjében: „A megriadt törökök fejvesztve menekültek, míg végül egy szakadékhoz értek. Ott, ahol ma a Török-ugrató áll, a méhek úgy összecsíptek minden katonát, hogy azok rémületükben a meredély szélére hátráltak. Fekete Török utolsó ordítását elnyelte a szél, ahogy katonáival együtt lezuhant a mélységbe.”

A mesék magyarázatot adnak az adott település kialakulására, mint ahogyan Kecskéd Én kecském-te kecskéd – Mégis kinek a kecskéje?! című meséje – „A mi falunk helyén lévő kis településen – amelyet akkoriban Csetkédnek neveztek – a nagyurak nyájait őrző pásztorok laktak. Sajnos a török veszedelem után a faluban egy lélek sem maradt. Ennek a falunak a helyére telepítették Németországból a mi elődeinket...” Igazán megrendítő és szívbe markoló a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében található Nagybarca A kettészakadt falu története című meséje. A történetben Nagybarca és Kisbarca között tátongó szakadék elválasztotta egymástól a családokat, és egy tiszta lelkű fiú bátor cselekedete révén a két település ismét egyesült:

„Szépséges tündér, engedd, hogy nagymamám újra ölelhessen végre!...Egy híd! Ott egy híd! Át tudunk kelni! Tóbiás sírva ugrott mamája ölelő karjába, el sem eresztették egymást percekig utána. Mintha a varázslat, melyet az erdőben érzett, ott lett volna Nagybarca és Kisbarca összes lakója szívében.”

A mesékben megjelennek természeti vagy épített értékek, mint ahogyan a váráról országszerte jól ismert Heves vármegyei Sirok település, Amiről a siroki kőlyukak mesélnek - Tarna és Árnyas legendája című meséjében:

„A falusiak többsége a hegyoldalba vájt kőlyukakban élte csendes mindennapjait. .... Kitekintve sejtelmesen körvonalazódott a hegyoldalon álló Darnó király vára, mely évszázadok óta őrökdi a falu felett.”

Somogy vármegyében található Babócsa település, amelynek meseközössége által írt mesében megelevenedik a török basa által kiirtott babócsai nárciszos újjáéledésének története:

„A török világot messzire fújta sorsunk szele,
Nem hozta őket többé Babócsa földjére.
Ma Európa-szerte csodájára járnak,
A végtelen nárciszmező szép látványának.”

A Közösségi mesék program egyik zsűritagja, dr. Erdeiné Gergely Emőke, a Békés Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat fejlesztőpedagógusa, meseterápiás foglalkozásvezető kiemelte, hogy a „Régi idők tárgyainak megnevezése, sőt a tájnyelvi kifejezések is megtalálhatók a mesékben, ami a legfiatalabb korosztály számára varázslatos felfedezést biztosíthat.”.

Órhalom A csodafőkötő című meséjében elénk tárul a „Nógrádikum” díjjal jutalmazott órhalmi gyöngyös főkötő, amelyből ma már csak egy eredeti darab található a településen: „Készülj fel a nagy-nagy útra, elrepülsz a messzi múltba. Keresd a gyöngyöt, s ha megtalálsz, megtöröd majd a gonosz átkot”.

A közösségek által írt történetek felvillantanak a településen ismert mondákat, balladákat, mint ahogyan a Tolna vármegyei Kospolva meseközössége is elmesélte, miért mondják, hogy „szuszog, mint a pulai tóró...” vagy Győr-Moson-Sopron vármegyében Fertőszéplak A széplaki haranghajsza című meséjében megtudjuk, hogyan került vissza a település templomába a harang – „fertig das harang kommen zu in hozzám” – vagy a vasi Csipkerek meséjében izgalommal olvashatjuk, hogyan tréfálják meg Kungyornét, a falu leglustább asszonyát.

A felelevenített történeteket különböző technikákkal készült képekkel illusztrálták a közösségek, amelyek nem voltak kötött feltételei, bármely technikával készülhetett. Lehetett pasztelkrétával készített rajz, fotó, festmény, vagy akár interaktivitásra készített színező, keresztretjvény vagy a meséhez kapcsolódó egyéb grafikus feladatok.

„A képi világ nagyon változatos stílust, gazdag formavilágot képvisel, a felnőtt és a gyermeki kéz vizuális látásmódja széles horizontot mutat. A realiztikus és a szimbolikus megoldás jól megfér egymás mellett. A gyermekek által alkotott képek világának őszintesége nagyon szépen rímel a népművészetünk sűrített ornamentikájára, motívumkincsére.” – írta Láposi Terka.

Elmondható, hogy minden résztvevő településen a program hatására példaértékű összefogás jött létre. A település számos szereplője (intézmények, civil szervezetek, egyéni alkotók) bekapcsolódott és generációk alkottak együtt. A meseírás hatására létrejöttek, illetve megerősödtek a települési közösségek, ami fontos kulcsa egy hosszú távú közösségépítési folyamat kibontakozásának. „Összességében hatalmas egységet érzek a beküldött pályaművek kapcsán abban a tekintetben, hogy a történetmesélés, a közösség ereje milyen fontos napjainkban is, sőt megkockáztatom, hogy talán fontosabb, mint bármikor máskor.” – írta dr. Mátyássy Szabolcs a Közösségi mesék program zsűritagja, a Színház- és Filmművészeti Egyetem docense.

Mi sem bizonyítja jobban dr. Mátyássy Szabolcs szavait, mint maguk a Közösségi mesék programban résztvevő meseíró közösségek mondatai, amelyekből néhányat összegyűjtöttünk és megosztunk a Kedves Olvasóval!

„Egy igazi közösségi alkotás született, egy közös összefogással.” – írja Baranyi Sándor, Jászdózsa polgármestere a település közösségi oldalán.

„Nagy hírünk van! Örömmel osztjuk meg Mindenkivel, hogy a mi kis falunk meséje bekerült az országos mesekönyvbe! Hatalmas megtiszteltetés, hogy történetünk most már az egész országban inspirálhat kicsiket és nagyokat egyaránt. Köszönjük mindenkinek, aki hitt bennünk és támogatta az utunkat!” – olvashatjuk Sirok közösségi oldalán.

„...Büszkeséggel tölt el és örömmel tudatom a gádorosi lakosokkal, hogy a településünk meséje kiválasztásra került az ország első Közösségi mesekönyvébe, melynek előlapjára Nagy Gergely Tibor rajzát választották ki és a Könyvtárban már meg is lehet tekinteni...” – írja Szilágyi Tibor, Gádoros polgármestere közösségi oldalán.

Számos település továbbgondolja a mesét további fejlesztési folyamatokat tervezett vagy tervez megvalósítani a településen. Néhány kezdeményezés ezek közül: meseút kidolgozása, települési séták szervezése, óvodai - iskolai foglalkozások keretében a mese megismertetése, ajándéktárgyak készítése a mesealakokkal, illusztrációk megjelenése helyi termékeken, kiállítás az illusztrációkból, báb-színházi csoport számára átírat készítése, a mese színpadi feldolgozása. Mind a 75 mese olvasható a Fehérliliom Népfőiskola honlapján az online Közösségi mesegyűjteményben.

Az online közönségzavazáson legtöbb szavazatot elért, valamint a felkért szakmai zsűri által legjobbnak ítélt összesen 26 mese került be az ország első Közösségi mesekönyvébe, amely nyomtatott formában megjelent. Ez a Közösségi mesék mesekönyv elérhető a 19 Vármegyei Könyvtárban, vagy megvásárolható a Fehérliliom Népfőiskola webshopjában. (<https://www.feherliliomnepfo.hu/>)

A Nemzeti Művelődési Intézet a mintaprojekt sikerének nyomán újabb meseíró közösség indítását szorgalmazza, további hazai települések bevonásával a Petőfi Kulturális Program keretében. A már működő 75 meseközösség számára ajánlásokat fogalmaztunk meg az elindult munka további folytatására. A Közösségi mesék mintaprogram módszertani anyagát elérhetővé tesszük a honlapunkon, bízva abban, hogy más közösségek és vezetőik is kedvet kapnak a programot megvalósítani. Bizunk benne, hogy a létrejött közösségek tovább munkálkodnak és újabb közösségek sikeréről számolhatunk be a 2026. évben.

„Ez volt a mesénk. Az öregek hagyták miránk, mi meg elmondtuk Tinéktek, hogy fennmaradjon az emlékezete.” – írja egy perzsa népmese befejezése. Ajánljuk az ország első közösségi mesekönyvét minden gyermeknek és felnőttnek, akik szeretnének a mesék segítségével kalandozni és utazni hazánk tájain úgy, hogy közben megismerhetik településeink legendáit.